

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд на тема:

„Медийната грамотност: генезис, преосмисляне на опита, предизвикателства и перспективи“

за придобиване на научната степен „доктор на науките“

**В област на висше образование 1. Педагогически науки
Професионално направление 1.2. Педагогика (Медийна педагогика)**

**Автор: доц. д-р Данаил Кирилов Данов
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по науки за образованието и изкуствата
Катедра „Предучилищна и медийна педагогика“**

Данни за дисертанта

Данаил Данов е възпитаник на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ с магистърска степен, придобита във Факултета по класически и нови филологии през 1988 г. В периода 1991 – 1992 г. се обучава в Central European University, Prague, Czech Republic и придобива магистърска степен по общество и политика (MA in Society and Politics). В периода 1993 – 1994 г. учи в SOAS, University of London, UK като придобива нова магистърска степен по проучване на територията (MA in Area Studies). От 2009 г. до 2011 г. е докторант, свободна форма на обучение към Факултета по начална и предучилищна педагогика на Софийския университет.

Професионалният му път започва като младши редактор – проектант в Институт по картография, София през 1988 – 1989 г. От 1989 до 1992 г. работи като редактор в Българското национално радио. Кариерата му продължава в Радио Експрес, София като отговорен редактор на новини и

информационни програми през 1992 – 1993 г., а от октомври 1993 до октомври 1995 г. в Световни служби на Би Би Си, Българска секция, Лондон като редактор – продуцент. През 1995 – 1996 г. е зам.-главен редактор в Радио Експрес, София.

От 1996 до 1998 г. координира програма „Медии“ към Фондация „Отворено общество“, а от 1998 до 2001 г. е зам.-председател на УС, главен секретар и и.д. Генерален директор на Българско национално радио. От 2001 до 2010 г. е програмен директор на Център за развитие на медиите, София. През 2010 г. е продуцент на Глобал Вижън ЕООД, София.

От 2010 – 2014 г. заема длъжността ръководител- проекти към Център за развитие на комуникациите и човешките ресурси, София.

Всички тези позиции през годините логично обуславят интереса му към тематиката на научното изследване относно необходимостта и ролята на медийната грамотност в обществото.

Академичната кариера на доц. Данов започва през 2014 година като главен асистент във Факултета по начална и предучилищна педагогика с основни ангажименти - провеждане на лекции и упражнения, разработване на учебни програми, организиране и провеждане на стажове, научно-изследователска дейност, ръководство на магистранти. През 2016 година е избран за доцент.

Доцент Данов притежава много добра езикова подготовка - владее отлично английски език, много добре руски и турски и на добро равнище френски език, което е благоприятствало възможността да изследва задълбочено различни практики по отношение на медийната грамотност в различни страни. Също така участва активно в различни проекти, в множество национални и международни конференции, където популяризира своите научни тези. Автор е на над 50 публикации и 13 превода в научната си област.

Образователната компетентност, професионално-практическият опит, безспорните социални качества, комуникационните му и лидерски умения дават добра перспектива за научния път на Данаил Данов и той последователно и уверено се утвърждава с научните си търсения и резултати на национално и международно равнище.

Данни за докторантурата

Процедурата за придобиване на научната степен „доктор на науките“ се реализира по *Закон за развитие на академичния състав в Република България, Правилник за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“*. Със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ е определен състав на научното жури – № РД 38-314/27.06.2019 г.

В изпълнение на нормативните изисквания отчитам, че дисертационният труд е авторски продукт и не повтаря темата и съдържанието на дисертационния труд за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд, представен от доц. д-р Данаил Данов, е с общ обем 263 страници и 42 страници приложения. В структурно-композиционно отношение е изграден от увод, две основни структурно-обособени части, заключение, изводи и литература, която включва 109 източника, от които 69 на английски език, представляващи фундаментални разработки, свързани с темата на дисертацията.

Авторефератът, в рамките на 51 страници, отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и е изготвен съобразно изискванията.

Съдържателни характеристики на дисертационния труд

Актуалността на дисертационния труд е безспорна във връзка с придобиването на нови дигитални компетентности, свързани с естеството на медийната грамотност в съвременния живот, както и за развитието на критичното мислене и участието в обществения живот на хората чрез медиите. В този смисъл темата е изключително сензитивна по отношение на обществените процеси у нас, дисертабилна и новаторска. Той представя, анализира и обосновава необходимостта от по-ясно разбиране на медийната грамотност като цялостна концепция и образователна стратегия.

В увода прецизно и научно аргументирано са изведени мотивите за разработването на тази проблематика под формата на научен труд, резултат от десетгодишна изследователска и проектна работа, реализирана с активното сътрудничество и партньорство на неправителствени организации в областта на приложните изследвания, с участието в множество инициативи, утвърждаващи ролята и значението на медийната грамотност в над 20 държави от четири континента, както и с проектно-базирана работа от дисертанта, свързана с медийната и информационната грамотност в контекста на гражданското образование и дигитално-медийната грамотност като част от образованието на всеки човек.

Дисертантът сполучливо обосновава тезата си, че медийната грамотност не е предмет, който следва да бъде част от учебното съдържание, като дисциплина със свой обект, предмет, цели и задачи, която да се предлага на различните равнища на образованието, а цялостен образователен подход, който да се прилага в обучението по всички предмети, като средство за ползването на медии и дигитални технологии като инструмент на критичното мислене – методология за разбиране, усвояване и управление на света на познанието.

Научният апарат на изследването – обект, предмет, цел, задачи, хипотеза, е формулиран прецизно. Фокусът на научните изследвания е медийната грамотност и създаването на устойчив модел за формирането ѝ в

България чрез цялостна обучителна програма по медийна грамотност, приложима в образованието, чрез интегриране на познания, подходи и средстава от различни научни области като педагогика, психология, методика, медиазнание, етика, ИТ.

Методите на изследването кореспондират с поставената цел, а именно: теоретичен анализ на източници и практики, свързани с развитието на медийната грамотност; анкетно проучване сред преподаватели и обучаеми – ученици и студенти, разкриващи тенденциите в медийното им поведение по отношение на видове използвани медии, видове използвани дигитални средства, нагласи към използване на дигитални средства в обучението, разбиране същността на медийната грамотност; анализ на средата за идентифициране силни и слаби страни, възможности и предизвикателства за развитие на медийната грамотност в България; дизайн на обучителна програма за развитие на медийна грамотност в България.

Първата композиционна част на труда е посветена на теоретичните основи на изследването. Предлага се задълбочен анализ на концепции за медийната грамотност, разгледани са социологически, психологически, етични и правни аспекти. Аргументирано са изведени изискванията на Европейския съюз и са представени насоки за развитие на медийната грамотност в България. Анализирани са водещи практики в това отношение на страни като Финландия, Естония, Германия, Холандия и по-конкретно проектът „Медия коуч“.

Втората основна композиционна част представя практико-приложната рамка на изследването.

Направен е сполучлив анализ на състоянието на медийния пазар. Аргументирани са умело социалните, демографските и политическите характеристики в основата на избора на целевите групи за обучението по медийна грамотност. Анализирано е състоянието на обучението по медийна грамотност на ниво средно образование (1- 12 клас), както и на ниво висше

образование. Специален акцент е изведеният модел за обучение по медийна грамотност, с конкретно съдържание на учебната програма с 10 тематични единици, като: Комуникация, познание, обучение; Медии, медийна комуникация; Създаване на перцептивна комуникационна среда за обучение; Критичното мислене като път за формиране на медийна грамотност; Работа с дигитално-медийни платформи за търсене и верификация на информация, за комуникация и обучение; Справяне с информационните разстройства чрез средствата на медийната грамотност и други.

Въз основа на направеното цялостно теоретично и емпирично проучване са формулирани задълбочени **изводи** по отношение ролята на дигитално-медийната грамотност и по-конкретно, че хората са способни и подготвени за обучение през целия си живот, ако са (дигитално) медийно подготвени, ако притежават необходимите умения за достъп, анализ, оценка, създаване и разпространение на информация и желание за активно гражданско участие във всяка сфера на живота чрез дигиталните медии.

Убедително е доказано, че медийната грамотност следва да се изгражда върху основите на познанието, че чрез нея се дава възможност да се развие критичното мислене, хората да станат ефективни комуникатори и активни граждани. Също така, че дигиталната грамотност позволява развиването и използването на високо-технологичните медии и медийни средства за успешното прилагане на медийната грамотност по отношение на света чрез критична оценка на комуникацията, творческо мислене и безопасност при работа с дигитални технологии и средства.

Особено значимо е, че направените изследвания потвърждават оценките на различните международни организации и институции – Европейски съюз, EVIA, „Отворено общество“, „SAFENET“, „Асоциация на европейските журналисти“ и др. в два аспекта - относно незадоволителното развитие на медийната грамотност в България и по отношение на нуждата

за предприемане на спешни мерки в тази насока, включително и за създаването на модел за устойчиво развитие.

Представени са съвременни подходи в областта на медийната грамотност, прилагани от водещи страни – Финландия, Холандия, Германия, съобразена с особеностите и характеристиките на българските условия.

Публикации

По процедурата за „доктор на науките“ доц. д-р Данаил Данов прилага 21 публикации в научни сборници и списания, 7 от които на английски език.

Забелязаните цитирания потвърждават значимостта на разработваната проблематика.

Приноси

Приемам формулираните приноси доц. д-р Данаил Данов като постигнати.

Като значим принос се откроява направеният широкоспектърен, междудисциплинарен, интегративен анализ на медийната грамотност и ролята ѝ за българското образование.

Разработката дефинира основните концепции, които изграждат същността на (дигитално) медийната грамотност, при това – проследени по пътя на естествената им еволюция. Представя и многобройни добри практики на различни страни, събиращи и анализиращи богат опит, залегнал в основата на представеното изследване. И най-важното – показва модел за излизане от рамките на традиционното обучение чрез съчетаване на използване на съвременните дигитално-медийни средства и развитие на критичното мислене.

С приносен характер е създадената и аргументирана комплексна учебна програма по медийна грамотност у нас за учители с компетентности в различни научни области, представена като цялостен

образователен подход, подпомагащ развитието на критичното мислене и по-високата степен на колаборативност в обучението.

Разработената обучителна програма предоставя нови и реални перспективи за цялостно подобряване на състоянието на медийната грамотност в България като осигурява възможности за развитие на умения, знания и положителни нагласи в областта на медийната грамотност както сред бъдещите педагогически специалисти, така и сред практикуващите по настоящем учители. Позволява и средства за ново кариерно развитие на представители на други области на хуманитаристиката и точните науки – журналисти, филолози, историци, географи, психолози, биолози, математици, химици, физици.

Детайлният анализ на водещ чуждестранен опит и практики, доказали ефективността си по отношение на развитието на медийната грамотност, могат да послужат за ориентир както на управленско ниво - за изготвяне на образователни стратегии и политики, така и на ниво приложни изследвания – като отправни идеи при подготовката на обучителни курсове.

Заключение

Въз основа на направеното цялостно широко мащабно изследване на медийната грамотност, изведените и постигнати приноси, аргументирана комплексна обучителна програма по медийна грамотност **давам своята положителна оценка** за дисертацията на тема „**Медийната грамотност: генезис, преосмисляне на опита, предизвикателства и перспективи**“ и убедено ще гласувам положително за присъждането на **доц. д-р Данаил Кирилов Данов** на научната степен „доктор на науките“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Медийна педагогика).

10.09.2019 г.

Рецензент:

/проф. д-р Розалия Кузманова – Карталова/

REVIEW

on the dissertation, entitled “Media Literacy: Genesis, Re-Considering Experience, Challenges and Opportunities”

For the degree of Doctor of Science, Field 1. Pedagogical Sciences, Professional Area 1.2. Pedagogy (Media Pedagogy)

Author: Assoc. Prof. Danail Kirilov Danov, PhD, Department of Preschool and Media Pedagogy, Faculty of Educational Studies and the Arts, Sofia University "St. Kliment Ohridski"

Professional Details

Danail Danov is a graduate of Sofia University “St. Kliment Ohridski” with a master's degree, obtained from the Faculty of Classical and Modern Philology in 1988. From 1991 to 1992 he studied at Central European University, Prague, Czech Republic and obtained a master's degree in society and politics (MA in Society and Politics). From 1993 to 1994 he studied at SOAS, University of London, UK, gaining a new MA in Area Studies. From 2009 to 2011 he is a PhD student, a free form of study at the Faculty of Preschool and Primary School Education at Sofia University.

His professional career began as a junior editor at the Institute of Cartography, Sofia from 1988 to 1989. From 1989 to 1992 he worked as an editor at the Bulgarian National Radio. Then, from 1992 to 1993 he continued working at Radio Express, Sofia as News and Current Affairs Editor-in-Chief, and from October 1993 to October 1995 he worked for the Bulgarian Section of the BBC World Services, London as a release producer. On his arrival in Bulgaria in late 1995-1996 he was Deputy Editor-in-Chief of Radio Express, Sofia.

From 1996 to 1998 he coordinated the Open Society Foundation's Media Program, and from 1998 to 2001 was Deputy Chairman of the Board of the Bulgarian National Radio, being also its CEO. In the beginning of 2001 he was interim Director-General of the Radio (BNR).

Between 2001 and 2010 Danail Danov was the Program Director of the Media Development Center, Sofia, Center for Media Development, Sofia, working also as is a producer at Global Vision Ltd, Sofia, 2010. From 2010 - 2014 he held the position of Project Manager at the Communication and Human Resources Development Center, Sofia. All these positions have logically determined his interest in the in media literacy and its role in society.

Danail Danov's academic career began in 2014 as a Senior Assistant Professor at the Faculty of Pre-school and Primary School Education, Sofia University where he lectured students, developing also curricula, and taking part in academic research. In 2016 he was elected associate professor.

Associate Professor Danov has strong language skills, he is fluent in English, good in both Russian and Turkish, as well as communicates in French, which fact has facilitated his overall academic research, including media literacy. Actively involved in various projects, and taking part in numerous national and international conferences, he uses every opportunity to promote and share his research results. He is the author of over 50 publications and 13 translations in his scientific field. Danail Danov's competence, professional and practical experience, social qualities, his communication and leadership skills give a strong ground for his academic orientation in the field of media literacy.

Data Related to Postdoctoral Procedure

The procedure for obtaining the degree of Doctor of Science is carried out under the Academic Staff Development Act of the Republic of Bulgaria, the Regulations for the Implementation of the Academic Staff Development Act in the Republic of Bulgaria, and the Rules for the Terms and Conditions for Acquisition of Academic Degrees and awarding of academic positions at Sofia University. By Order of the Rector of Sofia University, No. RD 38-314 / 27.06.2019

a Scientific Jury has been composed, and in my capacity of a member of this jury and in compliance with the regulatory requirements, I recognize that the dissertation is a copyrighted product and does not repeat the theme and content of Danail Danov's PhD dissertation.

General Data on the Dissertation and Its Summary

The dissertation presented by Assoc. Prof. Danail Danov has a total volume of 263 pages and additional 42 pages of annexes. In structural and compositional terms, it consists of an introduction, two main parts, a conclusion, appendix and bibliography including 109 sources, 69 of which are in English, representing all fundamental developments related to the topic of the dissertation.

The Dissertation Summary (51 pages) accurately reflects the content of the dissertation and has been prepared according to all standards and requirements.

Essential Characteristics of the Dissertation

The relevance of the dissertation is indisputable in connection with the acquisition of new digital competences related to the nature of media literacy in modern life, as well as the development of critical thinking and participation in public life through the media. In this sense, the topic is extremely important to the key social processes in the country, moreover, it is innovative and well argued. The author presents, analyses and proves the need for a clearer understanding of media literacy as an overall concept, and educational strategy.

The introduction precisely and scientifically justifies the reasons for developing this issue in the form of scientific work, a result of ten-year research and project work, realized with the active cooperation and partnership of academic and non-governmental organizations working in the field of media literacy in over 20 countries from four continents. The author of the dissertation successfully substantiates his thesis that media literacy is not a subject that should be part of the educational content with its object, goals and objectives, but has to be regarded as a comprehensive educational approach that is to be applied in teaching in all subjects, as a

means of using media and digital technologies as a tool of critical thinking. From such a perspective media literacy is also a methodology for understanding, learning and managing the world of knowledge.

The scientific instruments of the research - object, subject, goals, tasks, hypothesis – are all formulated precisely. The focus of research is media literacy and the creation of a sustainable model for its formation in Bulgaria through a comprehensive media literacy training program applicable in education, by integrating knowledge, approaches and resources from various scientific fields such as pedagogy, psychology, media, ethics, IT, etc.

The research methods correspond to the stated purpose, namely: theoretical analysis of sources and practices related to the development of media literacy; surveys among teachers and students revealing trends in their media behavior in terms of the types of media used, the types of digital media used, attitudes towards the use of digital media in training, understanding the essence of media literacy; analysis of the environment for identifying strengths and weaknesses, opportunities and challenges for the development of media literacy in Bulgaria; design of a training program for the development of media literacy in Bulgaria.

The first chapter of the dissertation is devoted to the theoretical foundations of the study. An in-depth analysis of media literacy concepts is offered, and various sociological, psychological, ethical and legal aspects are considered. The European Union media literacy related requirements are justified, and guidelines for the development of media literacy in Bulgaria are presented. Leading practices in this regard have been analyzed in taken from countries such as Finland, Estonia, Germany, the Netherlands, and in particular the Media Coach Project in which the author of the dissertation takes an active part.

The second chapter presents the practical framework of the study. A successful analysis of the Bulgarian media market has been made. The social, demographic and political characteristics underlying the choice of target groups for media literacy training are well reasoned. The status

of media literacy education offered at all phases of school (grades 1- 12), as well as the higher education level has been thoroughly analyzed. Special emphasis is given to the presented model of media literacy training, containing 10 thematic units, such as: Communication, knowledge, training; Media, media communication; Setting a conducive learning environment; Critical Thinking and Media Literacy; Working with digital media platforms for various purposes; Dealing with information disorders through media literacy, etc.

Based on a comprehensive theoretical and empirical study, in-depth conclusions have been drawn regarding the role of media literacy, and in particular that people are capable and prepared for life-long learning only in case they are media literate, i.e. capable in accessing, analyzing, evaluating, creating and disseminating information, and thus ready active civic participation in every sphere of life through digital media.

It has been convincingly shown that media literacy should be built on the foundations of knowledge, skills and attitudes that enable the development of critical thinking. It is particularly important that the research carried out by Danail Danov confirms the results obtained by various international organizations and institutions - the European Union, EVIA, the Open Society, SAFENET, the Association of European Journalists and others. in two respects - the unsatisfactory development of media literacy in Bulgaria and the need to take urgent measures in this regard, including the creation of a model for sustainable development.

Publications

In accordance with the standardized academic procedures for obtaining the degree of DSc, Assoc. Prof. Danail Danov offers 21 works, published in different scientific collections and journals, 7 of which are in English. The number of his cited works confirm the importance of the offered dissertation.

Contributions

I accept the contributions of Prof. Dr. Danail Danov, the way he has formulated them in his dissertation, as accomplished. The broad-based, multidisciplinary, integrative analysis of media literacy and its role in Bulgarian education stands out as a significant contribution.

The clearly defined concepts that build the essence of (digital) media literacy, the comprehensive way they have been traced along the path of their natural evolution, and the good practices analyzed in the dissertation can be used by other scholars in their future work.

And most importantly, in his dissertation Danail Danov offers a model for media literacy development that, by combining the use of modern digital media and by developing critical thinking, goes far beyond traditional practices still dominant in many places in the country.

The offered media literacy curriculum for teachers aimed at formation of competencies in various scientific fields has been presented in a convincing way that speaks in support of the appropriateness of the selected educational approach to support the development of critical thinking along with a higher degree of implementation of collaborative learning.

The developed training program provides new and real perspectives for the overall improvement of the media literacy situation in Bulgaria by creating training opportunities for skills, knowledge and positive attitudes in the field of media literacy among future pedagogical specialists and practitioners. It also allows opportunities for new career development for representatives of other fields of humanities and sciences, such as journalists, philologists, historians, geographers, psychologists, biologists, mathematicians, chemists, physicists etc.

The offered detailed analysis of leading foreign experience and practices that have proven effective in developing media literacy, can serve as a guide both at the managerial level - to develop educational strategies and policies, and at the level of applied research - as a starting point in the preparation of training courses.

Conclusion

Based on the offered comprehensive research on media literacy, the contributions and the achievements made, all related to the development of a self-sustainable program in the field, I give my positive assessment of the dissertation, entitled “**Media Literacy: Genesis, Re-Considering of Experience, Challenges and Opportunities**”, and vote in support of awarding Assoc. Prof. Danail Kirilov Danov, PhD, **the degree Doctor of Science, Field, Pedagogical Sciences, 1, Professional Area 1.2. Pedagogy (Media Pedagogy).**

10.09.2019

Reviewer:

/Prof. Dr. Rosalia Kuzmanova - Kartalova /